

Panu:

Kramsun Kalle kotonaan

Kaksikymmentä vuotta sitten, kevättalvella 1948 kokoontui edustava ryhmä helsinkiläistyneitä oululaisia ja melkoinen joukko kaikenikäisiä oululaisia Heinätorinkatu 21:n eteen odottamaan, mitä tapahtuman piti. Oli maaliskuun 14:s ja sunnuntai. Heinätorinkatu 21:n kuusiruutuisista kurkittiin, vastapäisten talojen ikkunoista kurkittiin. Matalan puutalon seinään portista vasemmalle, kahden kuusiruutuisen väliin, oli kiinnitetty jotain, joka oli verholla peitetty. Kuului olevan runoilijan muistolaatta, sen Kramsun. Se oli syntynyt tässä, oli kai siitä hyvinkin sata vuotta. — Eipähän ollut Kaarlo Kramsulla ollut sitä ennen minkäänlaisia muistomerkkiä kotikaupungissaan, eikä ole sitten muutakaan tullut. Mutta hyvä näinkin.

Tuona maaliskuuisena päivänä puhuttiin Oulussa paljon Kramsusta. Oulun Silta, joka oli laatan hommannut ja lahjoittanut, oli lähettänyt sitä tuomaan ja paljastamaan kolme kovaa miestä, raatimies Yrjö Similän, maisteri Lauri Merikallion ja maisteri Lauri Pohjolan. Jälkeen puolenpäivän oli Seurahuoneen, niin kuin sitä vielä silloin usein kutsuttiin, eli Kaupungintalon juhlasalissa Merikoskikerhon järjestämä oululainen matinea, jossa Lauri Merikallio puhui Kramsusta ja Oulusta ja kaimansa Pohjola luki muutamia pakinoita pakinakokoelmastaan jääjellähtö, joka sitten sen kevään kuluessa ilmestyikin. Poissa ovat nyt sekä Similä, että

Pohjola. Mainio oululaispakinoitsijamme lähti sinne suureen tuntemattomaan viime kesän vaihtuessa syksyksi.

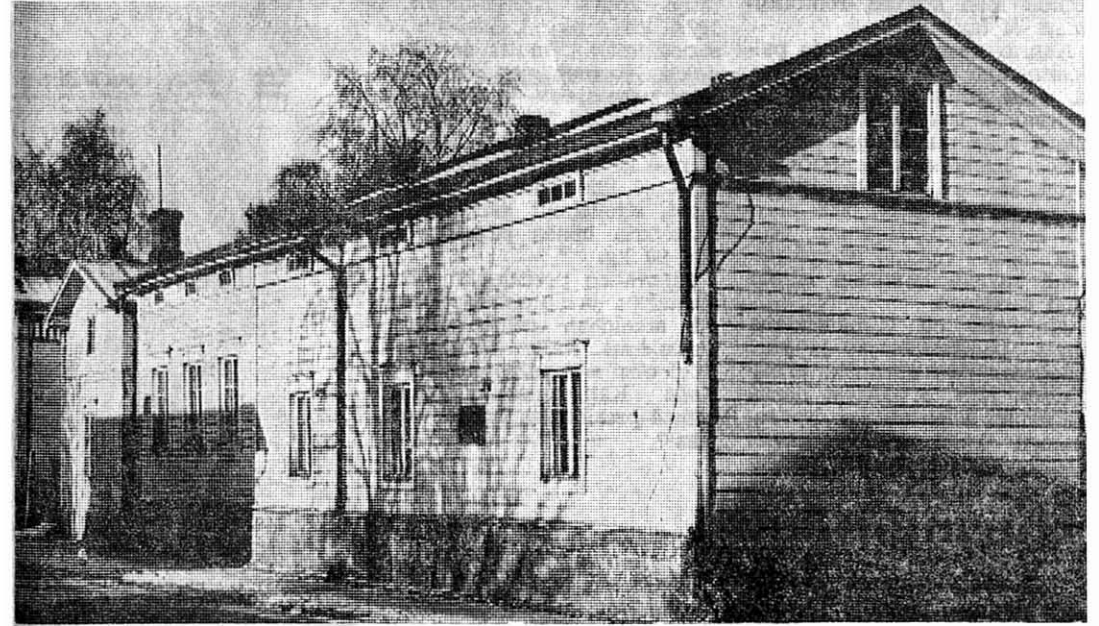
Heinätorinkatu oli vuonna 1855 Pohjoisheinätorinkatu, mutta talon numero oli sama 21. Siinä asui merimies Anders eli Antti Kramsu, milloin asui, vaimonsa Brita Lisa, o.s. Anglén, ja lapset Janne, Liisa ja Stiina. Joululahjaksi 1855 tuli perheeseen toinen poika, syntymäpäivä oli 22:s. Poika ristittiin Kaarloksi, ja hänestä tuli aikanaan kuuluisa mies. Voi sanoa, että niin kauan kuin Suomessa on käyty kansakoulua, on melkein jokainen suomenkielisen kansakoulun oppilas jo yläkouluaikanaan oppinut jollain tavoin tuntemaan

intomielisen vapaudenlaulajan Kaarlo Kramsun... ei oikeutta maahan saa/ken itse sit ei hanki... Kramsun nuorimmainen pantiin kouluun, ensin alkeita oppimaan Pettersonin tykö, sitten "issoon kouluun", jonka nimi siinä vaiheessa oli Elementarläroverket i Uleåborg alkeisoppilaitos, joka seitsenluokkaisena johti yliopistoon. Oli vuosi 1864. Oulun koulu oli nyt taas pitkästä aikaa yliopistoon johtava ja se sijaitsi Pokkitörmällä samassa komeassa kivitallossa, jossa jo sen edeltäjä triviaalikoulu 1831 oli toiminut.

Kramsun elämänavaiheiden ja varmaan elämäntyönkin paras tuntija on Lauri Merikallio, ainoa edellämainitusta kolmikosta, joka vielä vaikuttaa keskuudessamme. Luin uudelleen hänen parin vuoden ta-

kaiset tutkielmansa Kalevasta. Niistä ilmenee, että Kalle kävi koulunsa Heinätorinkatu 21:stä käsin, että Janne jo siihen aikaan oli tienestissä ja muutti sitten pois kotoaan, jota samoin kuin pikkuveljeään aina muisti ja avusti, että Kallella eräässä vaiheessa oli huonetoimerinaan luokkatoverinsa Niilo Karlsberg (sittemmin senaatin esittelijäsihteeri, Yrjö ja Tauno Karilaan isä), että Liisa Kramsu meni naimisiin 1869 ja että hänen miehensä puuseppä Fredrik Spets hänkin aluksi asettui asumaan saman katon alle. Ahdasta oli, kun siinä Merikallion mukaan asui joskus vielä muitakin. Spetsille rakennettiin kyllä oma talo samalle tontille, sanoo Merikallio edelleen. Olisikohan se tuo varsinaisen Kramsun talon jatkoksi aluksi vanhan hieman korkeamman kivijalan päälle rakennettu osa pytingistä?

Kramsun vanhemmat muuttivat etelään Jannen luo joulukuksi 1872. Seuraavana keväänä Kaarlo, joka yllätykseksensä oli jäänyt luokalleen, jota ei halunnut ruveta tuplaamaan Oulussa, muutti perästä ja kirjoitti 1874 ylioppilaaksi Porvoon alkeisoppilaitoksesta. Kaarlo tunnettiin jo Pokkitörmän koulussa runoilijaksi, ja syksyllä 1874 sai hän jo Pohjalaisosakunnan vuosijuhlissa vastaanottaa kuraattorin kädessä ensimmäiset "runoilijan laakerinsa", Goethen ja Schillerin teokset. Kuraattorina oli viimeisiä päiviään "vanha" arvostettu tohtori J. W. Calam-



nus, kirjailija hänkin. Kysymyksessä oli kehotuspalkinto, johon kiinnitetyt toiveet nuori runoilija aikanaan kunnialla lunasti.

Kramsu palasi Ouluun 1878. Elämä ei ollut kohdellut häntä lempeästi, mutta hän uskoi ja toivoi kuitenkin vielä ja paljon toivoikin. Mutta suuren aikalaisensa Kiven tavoin oli hänen itse kustannettava kokoelmansa Runoelmia. Painopaikkana oli Oulun Kirjapaino-osakeyhtiön kirjapaino. Painatusrahansa tuleva runoilijaklassikko ansaitsi, taas Merikallion mu-

kaan, laskennon opettajana entisessä koulussaan. V. 1879 alusta Kramsusta tuli Oulun Wiikko-Sanomien toimittaja — viimeinen toimittaja, sillä saman vuoden lopulla lehti lakkasi ilmestymästä elettyänsä vaihtelevalla menestyksellä 50 ajastaikaa. Kramsusta tuli nyt seuraavan vuoden alusta Oulun Lehden ensimmäinen toimittaja, mutta sitten hän v. 1881 joulukuussa lähti Oulusta enää palaamatta.

Tänäkin Oulu-kautenaan Kramsu kai asui osan ajasta kotitalosasan, sillä hän asui

lankonsa Spetsin luona, osan ajasta taas Oulujuolla Kauppi-lassa ja Erkkolassa. — Teki mieli palauttaa edes tämän verran mieleen Kramsun vaihteita, kun kertovat, että Kramsun talo ei enää sekään olisi pitkäikäinen. Ikävä kyllä rakennusta ei ole Oulun vanhojen rakennusten inventointitoimikunnan ehdotuksessa voitu sijoittaa säilytettävien talojen ryhmään, kuvattavien, muistettävien kylläkin. Ja taas olisi kirjailijain "kinttupolku" yhtä taloa köyhempi. Vain muisto ja laatta eläisivät...